

עריכה ופירושי המילים: אלי פררה.

המבקש את פירושי המילים לשיר- יצור קשר באתר.

אַלְמָנוֹת / חיים נחמן ביאליק

אֵי יָמֵי זְנוּעָה אֲרוּרֵי אֱלֹהִים, מִדּוּעַ לֹא שָׁאָר וְזָכַר
לֹא נִמְחִיתֶם כָּלָה מִקְרָב לִבִּי וּמִסֶּפֶר חַיִּי,
אוֹ טוֹב מְזָה, לוֹ בְעֵינֵיכֶם וּכְתַמְכֶם, עַל כָּל-זִלְעָפוֹתֵיכֶם,
אֵין נִגְרַע מֵהֵן דְּבָר, תַּעֲמְדוּ לִפְנֵי תָמִיד,
וְדַלִּיתֶם יוֹם-יוֹם, הַשָּׁפֵס וְדָלָה, מִמְצוֹלַת נַפְשִׁי
צַעֲקַת כָּל-חֲמָסָה וְנִהְמַת כָּל-רַחֲמֵיהָ יָחֵד.
אֲכֹן רַחֲקוּ מִנִּי הַיָּמִים הָהֵם, אֲךְ עוֹד אֵימִיהֶם
חֲדָשִׁים לְנִגְדֵי תָמִיד, וּכְמוֹקַע אֶל צְלוּבוֹ
בְּמִסְמָרִים נִצְמַדְתִּי לְדַמּוֹת אֲלִמָּנוֹתֶיךָ הַשׁוֹמְמָה,
אֲמִי, עֲנִיָּה סְעֵרָה, לֹא נִחַמָה וְלֹא רַחֲמָה!
רְאִי, זְרָקָה שִׁיבָה בְּצַדְעֵי וּמִצְחֵי מִסְרָגֶל וּמִשְׁרָטֹט,
רַבַּת הַכְּלָמְתִּי מִנְעוּרֵי וְאֶלְמָד לְסִלַּח רַבַּת,
אֲךְ חֲרַפַּת עֲנִיךְ וּמְרוּדֵיךְ עוֹדֶנָּה כְּמוֹקֵד בְּעֲצָמֵי,
לֹא אוֹכַל כִּפְרָה. גַּם לְךָ, אֱלֹהִים, לֹא אֶכְפְּרָנָה,
וּמִכָּל-שִׁירֵי וּקְרָבֵי תִבְקַעְנָה אֵלֶיךָ לְהַבּוֹתֶיהָ.
הַיֵּשׁ כְּפוּרִים לְעֵנוֹת אִם, וְאִם שְׁלוּמִים וּגְמוּל
לְתַפְאֶרֶת אָדָם כִּי תִשְׁקָץ? אֵיכָה רְאִיתִי
וְלֹא נִמְקוּ עֵינַי, אֵיכָה רָאָה וַיִּתְאַפֵּק אֱלֹהִים
בְּהַפֵּךְ הוֹד צְלָמוֹ עָלַי אֲדַמּוֹת לְמִשְׁחִית?
הִיְתָה אֵילַת הַבַּיִת לְתַנַּת מְדַבֵּר זֹלְלָה!
נְדָהֶמַת וְנִבְהָלָה כָּלָה, רוֹעֵדַת כְּעֵלָה נִדְרִי,
עַל חֲרָבוֹת בֵּיתָה וְשִׁמְמוֹת חַיִּיהָ הַצָּגָה פְּתָאם
חֲשׂוּפָה וְרִיקָה מִכָּל, לֹלֵא מִחֶסֶה וּמִבְטָח,
מוֹל זַעַף פְּנֵי יָמִים קוֹדְרִים וְצָבָא בְּלֵהוֹתֶם.
בְּדָד וּבְאֵין נֶשֶׁק עֲמָה, עֲזוּבָה לְנַפְשָׁה וּלְכַשְׁלוֹנָה,
נִפְתּוּלֵי אֱלֹהִים נִפְתְּלָה יוֹם יוֹם אֶת-מְרִי גוֹרְלָה.

שָׁבְעוּ יָמֶיהָ רַגְזָה, וְלִילוּתֶיהָ בְּהֵלָה וּנְדוּדִים.
דָּאָגָה בִּלְתֵי סָרָה הוֹבִישָׁה מַחֶה וּלְשֹׁדָה
וַתֵּךְ לֶבָה בְּתַמְהוֹן-תְּמִיד. כִּיּוֹנָה הַמוֹמָה
הַתְרוֹצָצָה כָּל-הַיָּמִים שׁוֹלֵל, לֹלֵא עֲנִין וְחֶפֶץ,
הַתְּחַבְּטָה בְּדֵי רִיק וְלֹא מִצָּאָה יָדֶיהָ וְרַגְלֶיהָ.
הַשְׁחַר הַחֲרִידָה מִיִּצְוֵעָה וַיִּבְהִילָנָה לַעֲמֵל יוֹמָה,
וּכְשֶׁבִטִי אֵשׁ הַרְדִּיפוּהָ עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים,
וְלֹלֵא הֵשֵׁב רוּחַ – עֵינֵי יִלְדֶיהָ הַפְּלוֹת.
כִּרְכָּמוּ פְּנֵיהָ כְּלִמּוֹת וּכְעָסִים הַקְּדִיחוּ דָמָה.
רְצִצוּהָ, דְכָפוּהָ יִגִיעוֹת שׁוֹא, הַמִּקּוֹ עֵינֶיהָ
צְפוּיֹת אֵין שְׁחַר לָהּ, וּפְחֵי נֶפֶשׁ רְצוּפִים
הֶלְאוּהָ עַד לְהַתְעַלֵּף, עַד לְקְרוֹעַ בִּידֶיהָ אֶת-בְּשָׂרָהּ
עַל בְּגָדֵי אֱלִמְנוּתָהּ יַחַד וְעַד לְהִטִּיחַ
אֶת-רֹאשָׁהּ בְּכַתֵּל וּלְנַהֵם כְּדָבָה שְׂפוּלָה.
אֵי שְׁעָרֵי רַחֲמִים אֲשֶׁר לֹא הִתְדַפְּקָה עֲלֵיהֶם?
אֵי פֶתַח תִּקְוָה אֲשֶׁר לֹא הִשְׁתַּטְּחָה עַל סִפּוֹ?
וְאֵי מְקוֹר מַחֲיָה נֶרְפֵשׁ אֲשֶׁר לֹא נִצְמַד אֵלָיו פִּיהָ?
כְּבִקְבוּק שְׁבוּר אֵין חֶפֶץ בּוֹ וּכְנֻעַל בְּלָה וּמִבְקַעַת
מִזְהֵמַת בֵּית הַמִּזְג אֶל אֲשֵׁפֶת הַשּׁוּק הַשְּׁלֵכָה,
לְהַתְּפִיל שָׁם בְּחֶבְלֵי מְצוּקָתָהּ וּבְדוּי לַחֲמָה,
תּוֹלַעַת אֶת-תּוֹלְעֵי אָדָם כְּמוֹהָ, בְּרִיּוֹת דְּוֹת וּסְכוּפּוֹת,
צְרוּרוֹת חַיִּים שֶׁל יְסוּרִים וְנֹאדוֹת מְהֻלְכִים שֶׁל דְּמָעוֹת,
בְּרִיּוֹת – תְּרַמְיָלִים מְשׁוֹטְטִים שֶׁל רֶקֶב עֲצָמוֹת,
אֲכוּלוֹת שְׂאֵר וּנְמֻקוֹת רָאָה, מְעַלְעוֹת דָּמָן בְּסִתָּר
וּבְאִישׁוֹנֵיהֶן קִפְאָה לְנִצַּח תְּחִנָּה מִיֵּאֲשֵׁת מִרַחֲמִים,
וּבְרִיּוֹת – חֲמֵתוֹת מְרֵתְחוֹת, מְלֵאוֹת גְּפְרִית וְזָפֶת,
נִצְתּוֹת בְּאֶפֶס יָד, אֲשׁוֹת-חֵיל כְּחֵלוֹת שְׁפָתִים
וּמְרוֹטוֹת עֲצָבִים, מִתְּבוּסָסוֹת בְּגִלְלֵי פִיהֶן
וְזוּרוֹת עֲבִיטֵי פֶרֶשׁ אֲשֶׁה עַל-פְּנֵי רְעוּתָהּ.

בריות שחוצות ומזלעפות, מזות חרון ובלות גדופים,
נצלות חיות על גחליהן ובשר זרעו תקוססנה,
לשונותן – מאכלות שחוזות, וגרון – משרץ עקרבים,
לא תמוש אלת דמים מתוכו. נשים מרות נפש
וקשות רוח, מסלפות דמות וזועות צורה,
נשויות חן וחסד ומחוקות צלם אם ואשה,
אספסוף נכות, טרופות מהומה ומבוקה, בנות אדם
נזעמות מחתולות טרף בהזעקן לתגרה אכזרית
על כל-עצם שבויה ועל כל-נתח בשר פגולים
משלכים לפניהן פלאחר יד ובסמךן שערן
לעמד בשניהן ובצפריניהן על נפשו ונפש גוריהן
בפני זומם ומתנפל, מוכנות לדרס ולהדרס
ולחטט בחמת רצח את-עיני כל-הבא בגבולן –
אלהי חסדי אמהות! ההיא תבא בקהלן?
איכה תלמד לשון ואיכה תאלף ארחותן?
לא אחת בבקר השכם, בטרם תצא השערה,
מצאתיה בהתמהמה על הסף, עומדת בפיק ברפיה,
פפה רועדת על המזוזה ועיניה דלו למשקוף,
כלה נפוגה מפחד ומסלדת בחילה דומם:
במה תצא לקראת קשי יומה ובמה תקדמנו?
איכה תרד אל הסמבטיון ולא יגרפוה רתחיו הדלוחים?
איכה תכין צעדה ולא תמעד בחשך וחלקלקות?
מי יחזיק בימינה ומי יתמד גורלה?
מי יקימנה בנפלה, ובשועה מי יאזין קולה? –
בנתי לחרדתה ולפחדה ולבבי יצא אחריה.
ידעתי פי לעת-ערב אל הסף הזה שוב תשוב
בשברון מתניה וברגליה הבצקות, כלי מלא בושה,
רצוצה ומדכדכת כלה וסחוטה עד תמצית,
פניה – שולי קדרה, ולבבה – אפר מקלה,

וכפופה לארץ שבעתים תתגנב בלט הפתחה
ומצאה את-שלשת יתומיה, מחמל נפשה, בשבתם
חבוקים ולפותים יחד, חבושים במעי העלטה,
נושאים אליה עיניהם ובולעים רקם בדמעתם,
והיא – ידיה ריקות ובפיה אין מלה ובשרה.

אתם, ברוכי האלהים בתושבי פרבר הזפתים,
השבעים יום יום פת לחם, ויהי פת קיבר חרבה,
ויהי לחם העצבים – בבא עדיכם השמועה
אל האלמנה גרת שכוונתכם, כי קמה יום אחד,
ובשחתה פעורב רחמי אם, שלחה אפרוחה מקנה
להשליכו אל חיק לא לה – השבעתיכם במדויה הנאמנים,
אם בוז תבוזו לה ואם תתנו בה שמץ דפי.

עד אלהים, ותענה בה גם הכרת פניה,
כמה קדמו ליום ההוא לילות אין שנה.
מי בכם וידע לב-אם על כל-נגעיו הנעלמים?
שאלו את-הפר הטפוח מראשותיה בלילות,
שאלו את-נאמני רוחה, שומעי רחש שפתיה
ושועת לבה הכבושה – את-נרות השבת,
שאלו את-קרבו המנחה והתהלים, צרובי דמעתה,
ושאלו עוד את-פלי הפסוף והנחשות, ירשת אבות
ומתנות דרשה, פליטת מצער של ימי נחת מעטים,
בהתגנבם באפלולית בין השמשות אחד אחד נכלמים
מתחת לכנף סרבלה לבא עבוט אל בית הנושה,
ושאלו גם את-לוח העץ, הצפוד והנקשה,
הציון על קבר בעלה, דפוק אגרופה הכחוש
בימי אלול העגומים ובכל-ערבי ראש חדש,
ואת-אחרון מפלטה, מרעש זעקתה הגדולה והמרה
לעתות בשחר, את-חיק ארון הקדש בבית המדרש

אֲשֶׁר בְּפֶרֶב הַזִּפְתִּים שָׁאָלוּ; וְאִם זָרָה לָכֶם שְׁפָתֵם,
הוֹסִיפוּ שָׁאָלוּ עוֹד אֶת-הָאִם הַמְצֵרִית, תוֹעֵת הַמִּדְבָּר,
מָה הִיא לָהּ וּלְלִבָּהּ בְּהַשְׁלִיכָה אֶת-יְלֵדָהּ הַצָּמֵא,
מֵאֲכָל לְשָׂרֵב, תַּחַת אֶחָד הַשִּׁיחִים, – וְשַׁעֲרֵתֶם אוֹלֵי כְּמוֹנֵי,
מָה רָאִתָּה אָמִי עַל כָּכָה וַיְמָה הַגִּיעַ אֶל נַפְשָׁהּ,
בְּאוֹתוֹ הָעָרֵב הַמֵּר וְהַנְּמָהֵר, אוֹר לְיוֹם הַפְּרֻדָּה,
שְׂפָכָה הַתְּרַפָּקָה עָלַי וְכָכָה נַפְעָמָה וְנִבּוֹכָה,
וְלָמָּה כִּי הַצְּמִידִתְנִי אֶל לִבָּהּ, שׁוֹחֶקֶת אֵלַי וּבּוֹכָה,
וַיְמָה-שָׁאָלָה מֵעַם עֵינַי בְּהַצִּיצָה אֶל תוֹךְ תוֹכֹן פְּנִימָה,
כְּחוֹתֶרֶת אֶל מַעֲמַקֵּיהֶן לַחֲשׂוֹף מִשָּׁם גִּזַּר דִּינָהּ,
וַיְמָה-לָהּ הָעָרֵב כִּי הֶעֱתִירָה עָלַי נְשִׁיקוֹת בְּדַמְעָה,
וְלָמָּה כִּי נִפְתְּלָה עִם נַפְשָׁהּ עַד אֲשֶׁר מְצָאָה אֶת-פִּיהָ
וְתַמְלֵמֵל לִי מִתּוֹךְ בְּכִי, כִּי כָלָה הִיא מַעֲמָה,
בְּאִין מִפְּלֹט וַיִּשַׁע, לְהַבִּיאֵנִי אֶל בֵּית חֲמוּיָהּ.